

PRK Sztárai Mihály Általános Iskolája
Környezetismeret helyi tanterv 3. osztály 2020.

PRK Sztárai Mihály Általános Iskolája
tanterv
Környezetismeret
3 - 4. osztály

NAT 2020.

Készítette: Kern Jánosné

A tanulás kompetenciái: A nevelés-oktatás egyik kompetenciafejlesztési területe az anyanyelvi kommunikáció, a tanulók szövegértési képességeinek fejlesztése. Ezt a magyar nyelv és irodalom órákon kell megalapozni, de nem csak ott kell megvalósítani és alkalmazni, hisz bármely tantárgy ismereteinek elsajátításához szövegeket kell megfelelően értelmezni, feldolgozni, később alkotni annak érdekében, hogy a tények rögzüljenek, és a tanulás hatékony legyen.

A 3. évfolyamos környezetismeret taneszközök az életkori sajátosságoknak megfelelő színvonalon, fokozatosan épülve, számos feladattal támogatják a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztését, ezáltal biztosítva a hatékony, eredményes tanulást.

Az értő olvasáshoz és hatékony tanuláshoz általában szükséges szövegfeldolgozási technikák és stratégiák bemutatása és gyakoroltatása a természettudományos tárgyak esetében is kiemelten fontos. Ez eleinte mintaadással, majd egyre inkább önálló szövegalkotási feladatok beillesztésével valósul meg. A tanító feladata az adott műveltségterületre jellemző tartalmú- és műfajú szövegek megértéséhez szükséges olvasási stratégiák és módszerek bemutatása és gyakoroltatása.

A tankönyvekben lévő szövegekkel megvalósítható azoknak a szövegértési képességeknek a szisztematikus fejlesztése, amelyek az adott műveltség- vagy tudományterület szövegeinek a megértéséhez szükségesek. Tartalmaznak olyan feladatokat is, amelyek folyamatosan mintákat adnak, miként lehet a tantárgyi tartalom megtanítását és a tanulók speciális szövegértési és szövegalkotási képességeinek fejlesztését összekapcsolni.

Fontos, hogy az életkorból adódóan ne csak a szövegek, verbális közlemények megértése szerepeljen a célul tűzött fejlesztések között, hanem alkalomadtán a vizuális kommunikáció és reflektálás fejlesztése is. Ehhez adnak segítséget az ábraelemzéssel, vizuális tartalmak értelmezésével, illetőleg létrehozásával kapcsolatos feladatok.

A kezdeti szemlélődő tanulás fokozatosan aktív képalkotó tevékenységgé válik. A tanulók megszokják, hogy a tudást nemcsak szóban, írásban, hanem rajzban is vissza lehet adni, lehet rögzíteni. Ez napjainkban még inkább előtérbe kerül, hisz a hosszú szövegértelmezéseket lassan felváltják a gyors, leegyszerűsített képi kommunikáció (piktogramok, gondolattérképek, mozgó vizuális effektek) elemei.

A kommunikációs kompetenciák: A tanulók kommunikációs képességeinek fejlesztését segítik a kooperatív munkaformák, amelyek lehetőséget adnak a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség gyakorlására. Kezdetben saját kifejezőeszközeikkel kommunikálhatnak, például megmutatással, rajzzal, mozgással, saját szavakkal. Ezeket később fokozatosan segítünk egyre pontosabbá, szakszerűbbé tenni.

A környezetismeret – a többi tantárgyhoz szorosan kapcsolódva – segíthet, hogy a gyermek tisztelje az élővilág sokféleségét, ismerje fel a természetvédelem fontosságát. Egyszerű megfigyeléseket végezzen a természetben, egyszerű vizsgálatokat és kísérleteket valósítson meg. Az eredményeket megfogalmazza, ábrázolja, igényelje az ok-okozati összefüggések keresését, a tapasztalatok magyarázatát. Ehhez az alábbi módszerek, az adott korosztálynak a legjobban megfelelnek:

- szituációs játékok,
- kísérletezés,
- tanulmányi séta,
- élősarok kialakítása,
- gyűjtőmunka,
- kiállítás.

A digitális kompetenciák: A kommunikációs kultúra korunkban nélkülözhetetlen összetevője a különféle ismeretforrások hasznának és felhasználhatóságának korai megtapasztalása, s ennek részeként az elektronikus média használatának megalapozása a számítógép elemi szintű kezelésének megismerésével.

A taneszközök fokozatosan és tudatosan fejlesztik a tanulók digitális műveltségét. A tankönyvben és munkafüzetben egyre több internetes linkajánló jelenik meg, mellyel az önálló kutatásra, az internetes tartalmak kritikus szemlélésére, hasznos felhasználására buzdítanak. Számos kiegészítő digitális tartalmat, ötletet, interaktív feladatokat, kisfilmeket, érdekességeket tartalmazó linkek gyűjteményét mutatja be.

A környezetismeret tanulása során a tanuló megismeri hazánk kulturális örökségének egyes elemeit.

A környezetismereti, gondolkodási kompetenciák: Változatos a példaanyag a tantervben szereplő tudományos elméletek megértéséhez.

A természettudományos ismereteket adó tantárgyaknál kiemelten fontos a kutatásalapú tanulásra ösztönzés. A környezetismeret tantárgy tanítása során ezt fokozatosan kell a tanulókkal elsajátíttatni. Az újgenerációs környezetismeret taneszközök tartalma és feladatai lehetőséget és ösztönzést adnak arra, hogy a diákok alkalmanként kipróbálják és gyakorolják a kutatásalapú tanulás algoritmusát:

- probléma meghatározása, kérdésfeltevés;
- tervekészítés;
- információkeresés, adatgyűjtés;
- a vizsgálódás eredményeinek és következtetésének bemutatása;
- az eredeti kérdésre adott válaszok megvitatása, értékelése;
- a feladatvégzés folyamatának megvitatása és értékelése.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Alsó tagozaton a környezetismereti fejlesztés fontos eszköze a játék, mely a személyiségfejlesztő és közösségépítő hatása mellett élvezetes módot kínál minden témakörnél a problémafelvetésre, problémaelemzésre, problémamegoldásra és a gyakorlásra.

A kisiskolások környezeti nevelésében kiemelt szerepe van a személyes tapasztalatoknak és az ismételten átélt élethelyzeteknek. Ezek többféle nézőpontból történő megbeszélésének, értékelésének, a vélemények ütköztetésének és a pozitív magatartásformák folyamatos gyakorlásának. Különösen fejlesztő hatásúak a gyermekek környezetében megfigyelhető és jól érzékelhető környezeti problémaszituációk megoldására szervezett - a gyerekek öntevékenységre, ötleteire építő - kreatív feladatok és projekt-jellegű tevékenységek.

Az osztályközösség tagjainak, a nevelőnek a példaadása is segíti a tanulókat olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozásában és fejlesztésében, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás.

A jó és rossz, az igaz és hamis megkülönböztetésével, a valódi értékek felismerése és megbecsülése a hit ajándékának elfogadásához szükséges élmények, tapasztalatok megszerzése által megmutatja, hogy a világ megismeréséhez saját keresztyén kultúránkon át vezet az út.

A közösségben – reális önismeretre építve keresse és találja meg a helyét. Tanuljon meg engedelmeskedni, alkalmazkodni.

A Biblia tanításait követve járjanak azon az úton, mely megtanítja őket a másokért való felelősségvállalásra, a szolgálat örömére.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az újgenerációs tankönyvek alkalmat adnak arra, hogy a tanulás során a diákok ne csak a nyelvi és a logikai intelligenciájukat használhassák. A változatos feladatok által módjuk van a többi intelligenciaterület kreatív használatára is, pl. rajzolás, versírás, dramatizált történetek eljátszása. A feladatok némelyike a készségtárgyakhoz szükséges kompetenciákra épít, ezért komplexen fejleszti a személyiséget. A tantárgyközi kapcsolatokra építő feladatoknak köszönhetően minden tanuló megtalálhatja a számára leginkább testhezálló feladatot a környezetismeretórán.

A motiváló, változatos, játékos feladatok, valamint az önálló kutatásra ösztönző és a projektjellegű tananyag-feldolgozás kreativitásra ösztönzi a tanulókat. A természettudományos tárgyak megalapozásánál különösen fontos, hogy a tanulók kezdeményezőképességét, kreativitását, a különféle megismerési módszereket készségszintűvé fejlesszük, és élményszerűvé tegyük a tanulást.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: Problémafelvetés és – megoldás során a tanuló maga fedezi fel a megoldáshoz vezető utat, megtapasztalja, hogy több lehetséges megoldási út is van. A különböző megoldási lehetőségek keresése fejleszti a gondolkodás rugalmasságát és az új ötletek megalkotásának képességét.

Az alsó tagozaton a témaköröket nem lehet élesen, órákra lebontva elkülöníteni. Az egyes témakörök egymást erősítik, kiegészítik, magyarázzák. Minden órának szerves része a különféle problémák felvetése. A gyerekek életkori sajátosságaihoz igazodik a gyakori tevékenységváltás, és ez egyszerre több témakört is érinthet. A javasolt minimális óraszám tehát nem jelenti azt, hogy a témakört egymás utáni órákon kell feldolgozni, és azt sem, hogy az adott óraszám alatt egy-egy témakör lezárásra kerül. Az egyes témaköröknél megjelenő javasolt minimális óraszám inkább csak a tananyagelosztás időbeli arányaira igyekszik rámutatni, ugyanakkor nem jelöli ki az egyes témakörök fontossági sorrendjét.

Környezetismeret 3. osztály

Heti óraszám: 1, éves óraszám: 37.

A tankönyvet négy fő témakör köré építették.

A tematikusan felépített tananyagok célja, hogy az elemi természettudományos műveltség megalapozása érdekében a tanulóknak az új ismeretek megszerzéséhez, azok rendszerezéséhez, rögzítéséhez és a mindennapi életben való alkalmazásához szükséges képességeit folyamatosan fejlessze. Az élő és élettelen környezettel kapcsolatos fogalomalkotást tevékeny tapasztalatszerzéssel készítse elő. Az egyszerű megismerési, tanulási módszerek megtanításával, begyakorlásával, alkalmazásával keltsen fel a természeti jelenségek, folyamatok észszerű, tudományos magyarázata iránti igényt.

A környezetismeret tantárgy tanulása során a tanulók ismerkedjenek meg az élő és élettelen környezetüknek jellemző anyagaival, jelenségeivel, élőlényeivel, illetve azok változásával, valamint az ember és környezete kapcsolatával. Fedezzék fel a természet sokszínűségét, szépségét, és ébredjenek rá pótolhatatlan, értékes mivoltára.

A pedagógus a lakóhelyi környezet megismerése során tanítsa meg a tanulókat elemi fokon tájékozódni a térben és az időben. Fejlessze a tanulók egészséges szokásait, alapozza meg önmaguk, valamint az élő és élettelen környezetük iránti felelősségérzetüket, segítse a környezet fenntartásához szükséges magatartásuk és életvitelük alakulását. Kiemelt cél az élet- és környezetkímélő, a veszélyhelyzetek megelőzését szolgáló magatartásformák kialakítása, s ezzel a személyes biztonság növelése.

A tanulók maguk fedezzék fel a környezetüket és találják meg benne a számukra tetsző és nem tetsző környezeti elemeket. Ismerjék meg, hogyan használja az ember az őt körülvevő környezetet, milyen érzékeny területei vannak a természeti környezetnek és hogyan segíthetnek ők maguk is annak megőrzését.

A tankönyv mind szöveges részeket, mind feladatokat tartalmaz, melyek lehetővé teszik egy-egy téma komplex feldolgozását.

Az ismeretek elsajátítása a felfedezettő, kompetencia alapú oktatás módszertanán nyugszik.

Témák (kerettantervi témakörök)	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 36 óra
I. Az élettelen környezet kölcsönhatásai	8	5	13
II. Élő környezetünk	7	3	10
III. Tájékozódás az időben	5	3	8
IV. Tájékozódás térben	3	2+1	5+1
Összesen:	23	13+1	36+1

I. Az élettelen környezet kölcsönhatásai óraszám: 13 óra

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri az élőlényeken, élettelen anyagokon az érzékelhető és mérhető tulajdonságokat;
- felismeri, megnevezi és megfigyeli az életfeltételeket, életjelenségeket;
- adott szempontok alapján algoritmus szerint élettelen anyagokon és élőlényeken megfigyeléseket végez;
- adott szempontok alapján élettelen anyagokat és élőlényeket összehasonlít, csoportosít;
- időjárás megfigyeléseket tesz, méréseket végez;
- megfigyeléseinek, összehasonlításainak és csoportosításainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti, megfogalmazza;
- tanítói segítséggel egyszerű kísérleteket végez;
- a vizsgálatok tapasztalatait megfogalmazza, rajzban, írásban rögzíti;
- a kísérletek tapasztalatait a mindennapi életben alkalmazza;
- feladatvégzés során társaival együttműködik.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- azonosítja az anyagok halmazállapotát, megnevezi és összehasonlítja azok alapvető jellemzőit;
- felismeri, megnevezi és megfigyeli egy konkrét növény választott részeit, algoritmus alapján a részek tulajdonságait. Megfogalmazza, mi a növényi részek szerepe a növény

életében;

- megnevezi az időjárás fő elemeit;
- felismeri, megnevezi és megfigyeli egy konkrét állat választott részeit, algoritmus alapján a részek tulajdonságait. Megfogalmazza, mi a megismert rész szerepe az állat életében;
- felismeri az élettelen anyagokon és az élőlényeken a mérhető tulajdonságokat.
- a kísérletezés elemi lépéseit annak algoritmus szerint megvalósítja;
- a tanító által felvetett problémával kapcsolatosan hipotézist fogalmaz meg, a vizsgálatok eredményét összeveti hipotézisével;
- az adott kísérlethez választott eszközöket megfelelően használja; figyelemmel kísér rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat (például olvadás, forrás, fagyás, párolgás, lecsapódás, égés); egyszerű kísérletek során megfigyeli a halmazállapot-változásokat: fagyás, olvadás, forrás, párolgás, lecsapódás; tanítói segítséggel égéssel kapcsolatos egyszerű kísérleteket végez.
- Csoportosítja a megvizsgált éghető és éghetetlen anyagokat; – megfogalmazza a tűz és az égés szerepét az ember életében.

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló - szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- A közvetlen környezet élettelen anyagai, környezeti tényezői (levegő, víz, talaj), élőlényei
- Az élettelen anyagok jellemző érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- Az élettelen környezeti tényezők jellemző érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- Az élőlények és részeik jellemző érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése

- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- A kísérletek során a kiinduló és keletkező anyagok lényeges érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- A kísérletekhez szükséges mennyiségű anyagok mérése
- A víz halmazállapot-változásai (olvadás, forrás, fagyás, párolgás, lecsapódás)
- A víz körforgása a természetben
- Az égés feltételei, éghető és nem éghető anyagok csoportosítása, égéssel kapcsolatos vészhelyzetek kezelése.
- A tűz és az égés szerepe az ember életébe

Fogalmak: élő, élettelen, növény, állat, ember, érzékszerv, érzékeléstípus, érzékelhető tulajdonság, halmazállapot, szilárd – folyékony – légnemű halmazállapot; halmazállapot-változás; olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás,

II. Élő környezetünk

óraszám: 10 óra

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- életkorának megfelelően eligazodik az időbeli relációkban, ismeri és használja az életkorának megfelelő időbeli relációs szókincset;
- naptárt használ, időintervallumokat számol, adott eseményeket időrend szerint sorba rendez; – napirendet tervez a napszakok változásaihoz kapcsolva.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- felismeri a napszakok, évszakok változásai, valamint a Föld mozgásai közötti összefüggéseket;
- megfelelő sorrendben sorolja fel a napszakokat, a hét napjait, a hónapokat, az évszakokat, ismeri ezek időtartamát, relációit;
- figyelemmel kísér rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat (például víz körforgása, emberi élet szakaszai, növények csírázása, növekedése);

- az évszakokra vonatkozó megfigyeléseket végez, tapasztalatait rögzíti, és az adatokból következtetéseket von le;
- megismeri és modellezi a víz természetben megtett útját, felismeri a folyamat ciklikus jellegét;
- megnevezi az ember életszakaszait;
- analóg és digitális óráról leolvassa a pontos időt.

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Időbeli tájékozódó képesség fejlesztése
- Föld mozgásainak (forgás, Nap körüli keringés) hatásai az évszakok, napszakok váltakozására, jellemzőikre
- Évszakokra vonatkozó megfigyelések, tapasztalatok megfogalmazása, rajzban, írásban vagy táblázatban való rögzítése. Az adatokból következtetések levonása
- A környezetben zajló ciklikus változások felismerése, megfigyelése, sorba rendezése
- Napi és éves ritmus a növény- és állatvilágban
- A napszakok, a naptár (a hét napjai, hetek, hónapok). Időtartamuk, egymáshoz való viszonyuk
- Jeles napok, dátumok elhelyezése a naptárban
- Napirend készítése
- Ismétlődő jelenségek (ritmusok) az ember életében, a test működésében. Ismétlődő, ciklikus jelenségek a környezetben (például víz körforgása)

Az emberi életszakaszok, jellemzőik:

- A növények fejlődése: életszakaszok, csírázás, fejlődés, növekedés, öregedés
- A csírázás és a növekedés külső feltételei
- Az állatok szaporodása (pete, tojás, elevenszülő), fejlődési szakaszai

Fogalmak: évszak, életkor, életszakasz, körforgás, Föld forgása, Föld keringése, naptár, hónap, nap, napszak, szaporodás, fejlődés

III. Tájékozódás az időben

óraszám: 8 óra

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri és használja az életkorának megfelelő relációs szókincset;
- iránytű segítségével megállapítja és megnevezi a fő- és mellékvilágtájakat;
- irányokat ad meg viszonyítással;
- megkülönböztet néhány térképajtát: domborzati, közigazgatási, turista-, autós;
- felismeri és használja az alapvető térképjeleket: felszínformák, vizek, települések, útvonalak, államhatárok.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a tanterméről, otthona valamely helyiségéről egyszerű alaprajzot készít és leolvas;
- az iskola környezetéről egyszerű térképázlatot készít;
- tájékozódik az iskola környékéről és településéről készített térképázlattal és térképpel. Az iskola környezetéről egyszerű térképázlatot készít;
- felismeri a különböző domborzati formákat, felszíni vizeket, ismeri jellemzőiket. Ezeket terepasztalon vagy saját készítésű modellen előállítja;
- felismeri lakóhelyének jellegzetes felszínformáit;
- domborzati térképen felismeri a felszínformák és vizek jelölését.

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Térrel tájékozódó képesség fejlesztése
- A fő- és mellékvilágtájak megnevezése, elhelyezése a térképen. Iránytű használata. Az égtájak azonosítása a közvetlen környezetben

- Az alaprajz, a térképvázlat és a térkép. Tájékozódás az alaprajz és a térképvázlat segítségével
- A felszínformák: hegy, hegység, domb, dombság, völgy, medence, síkság. Jelölésük a domborzati térképen
- A felszíni vizek fajtái (ér, patak, csermely, folyó, tó), jellemzőik, ábrázolásuk a domborzati térképen
- A külső erők (szél, víz) felszínformáló munkája

Fogalmak: fő- és mellékvilágtáj, alaprajz, térképvázlat, térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, autóstérkép, turistatérkép, felszínforma

IV. Tájékozódás térben

óraszám: 6 óra

A témakör feldolgozása a képességek fejlesztésére épül. Minden életközösség megismerését valós tapasztalatszerzési lehetőséghez – életközösségenként egy-egy tanulmányi sétához – szükséges kapcsolni. A tevékenységek végzése közben nem alakulnak ki kész fogalmak, hanem azok tapasztalati előkészítése történik.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felelősségtudattal rendelkezik a szűkebb, illetve tágabb környezete iránt;
- tevékenységeinek tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- példákkal mutatja be az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatását. Felismeri a természetvédelem jelentőségét;
- felismeri, mely anyagok szennyezhetik környezetünket a mindennapi életben, mely szokások vezetnek környezetünk károsításához. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formákat ismer meg és gyakorol közvetlen környezetében (pl. madárbarát kert, iskolakert kiépítésében, fenntartásában való részvétel, iskolai környezet kialakításában, rendben tartásában való részvétel, települési természet- és környezetvédelmi tevékenységben való részvétel);
- elsajátít olyan szokásokat és viselkedésformákat, amelyek a károsítások megelőzésére irányulnak (pl. hulladékminimalizálás – anyagtakarékosság, újrahasználat és -felhasználás, tömegközlekedés, gyalogos vagy kerékpáros közlekedés előnyben részesítése, energiatakarékosság).

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Környezettudatos magatartás fejlesztése
- Az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatása.
- **Környezetvédelem**
- A megismerési módszerek alapozása

Fogalmak: természetes és mesterséges életközösség, környezeti igény

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén:

- Tárgyak jellemzői, tulajdonságaik, használatuk
- Élő és élettelen dolgok érzékelése érzékszerveinkkel
- Élő és élettelen környezet mozgásai
- Az égés feltételei, éghető és nem éghető anyagok csoportosítása, égéssel kapcsolatos vészhelyzetek kezelése.
- Megfogalmazza a tűz és az égés szerepét az ember életében.
- A víz halmazállapot-változásai (olvadás, fagyás, párolgás, lecsapódás), ezek kapcsolata a hőmérséklet változásával.
- A folyékony anyag meghatározása.
- Köznapi szilárd anyagok tulajdonságainak vizsgálata érzékszervek segítségével
- A levegő és más légnemű halmazállapotú anyagok megfigyelése, a tapasztalatok megfogalmazása.
- Körfolyamat: a víz körforgalma a természetben.
- Életközösség: mesterséges és természetes életközösség. Életfeltételek, az egyes állat- és növényfajok igényei. Élőhely.
- Haszonnövények: alma, meggy, szőlő.

Gyógy- és fűszernövények: galagonya, szeder, menta.

- A haszonállat és a házi kedvenc közötti különbség megfogalmazása. A hobbiállat fogalma. A felelősségteljes állattartás
- Az emlősök meghatározása. Testrészek, szaporodás, táplálkozás.
Növényevő, húsevő, mindenevő.
- A madarak meghatározása. Testrészek, szaporodás, táplálkozás, élőhely.
- A halak meghatározása. Testrészek, szaporodás, táplálkozás, légzés. Környezetvédelem.
- A hüllők meghatározása. Testrészek, szaporodás, táplálkozás, légzés. Környezetvédelem.
- A rovarok meghatározása. Testrészek, szaporodás, táplálkozás.
- Az élő környezetünk jellemzői. Növények és különböző állatok meghatározása, jellemzőik, testfelépítés, táplálkozás.
- Az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban.
- A Föld mozgásai. Föld, Nap, Hold, holdfázisok képének megismerése.
- Az évszakok váltakozásának a pozitív és negatív hatásai az emberek és más élőlények életére.
Az évszakok jellemzői.
- Emberi életszakaszok ismerete. Születés és halál. A gyermek születésével és fejlődésével kapcsolatos családi történetek megismerése.
- Családfakészítés.
- Az állatok szaporodása
- A növények fejlődése
- Tájékozódási ismeretek.
(A Föld mozgásai. Emberi élet szakaszai. Állatok és növények életszakaszai)
- Domborzati térképen felismeri a felszínformák és vizek jelölését.
- A fő világtájak megnevezése, elhelyezése a térképen.
- Az égtájak azonosítása a közvetlen környezetben.
- Az iránytű
- Az alaprajz, a térképvázlat és a térkép.
- Tájékozódás az alaprajz és a térképvázlat segítségével.
- A felszínformák: hegy, hegység, domb, dombság, völgy, medence, síkság. Jelölésük a domborzati térképen.
- Tájékozódási ismeretek.
- Felszínformák.
- Térképen való tájékozódás.

- A pénzzel kapcsolatos ismeretek fejlesztése. A pénz kialakulása, fejlődése.

A tovább haladás feltételei, hogy témakörönként az alábbi fogalmakat tudja megmagyarázni:

1. Élő és élettelen dolgok érzékelése. Ismerje a különböző halmazállapotú anyagok főbb jellemzőit. Ismerje fel a tanult jelenségeket rajzról, képről! (élő, élettelen, szilárd – folyékony – légnemű halmazállapot; halmazállapot-változás; olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás, mozgás, ütközés, égés)
2. Megnevezi a megismert életközösségekre jellemző élőlényeket, használja az életközösségekhez kapcsolódó kifejezéseket (növények, állatok, emlősállatok, madarak, halak, kétélűek és hüllők, rovarok)
3. Használja helyesen a napszakok nevét! Sorolja fel az évszakokat és a hónapokat helyes sorrendben! Nevezze meg az évszakok jellemző időjárási jelenségeit!
4. Felismeri a különböző domborzati formákat, felszíni vizeket, ismeri jellemzőiket. Felismeri lakóhelyének jellegzetes felszínformáit. Domborzati térképen felismeri a felszínformák és vizek jelölését.

4. osztály

A kerettantervi témakörök áttekintő táblázata, illeszkedés a NAT témaköreikhez:

Témakör neve	óraszám
I. Megfigyelés, mérés	6
II. Az élettelen környezet kölcsönhatásai	4
III. Hazánk, Magyarország	6
IV. Életközösségek lakóhelyünk környezetében	15
V. Testünk, egészségünk	5
Összes óraszám:	36

I. Megfigyelés, mérés **ÓRASZÁM: 6 óra**

A témakör az eddigi tapasztalatok rendszerezése és bővítése közben a megismerési módszerek gyakorlásán keresztül a természettudományos megismerési képességek fejlesztését célozatosan teszi lehetővé. Az ismeretszerző módszerek végzése közben a tanulók tapasztalati úton szereznek ismereteket.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri az élőlényeken, élettelen anyagokon az érzékelhető és mérhető tulajdonságokat;
- adott szempontok alapján algoritmus szerint élettelen anyagokon és élőlényeken megfigyeléseket végez;
- adott szempontok alapján élettelen anyagokat és élőlényeket összehasonlít, csoportosít;
- megfigyeléseinek, összehasonlításainak és csoportosításainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti, megfogalmazza;
- figyelemmel kísér rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat;
- növényt ültet és gondoz, megfigyeli a fejlődését, tapasztalatait rajzos formában rögzíti;
- méréshez megválasztja az alkalmi vagy szabvány mérőeszközt, mértékegységeket;
- algoritmus szerint, előzetes viszonyítás, majd becslés után méréseket végez, becslült és mért eredményeit összehasonlítja;
- az adott alkalmi vagy szabvány mérőeszközt megfelelően használja;
- a méréseket és azok tapasztalatait a mindennapi életben alkalmazza.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- felismeri, megnevezi és megfigyeli egy konkrét növény választott részeit, algoritmus alapján a részek tulajdonságait. Megfogalmazza, mi a növényi részek szerepe a növény

életében;

- felismeri, megnevezi és megfigyeli egy konkrét állat választott részeit, algoritmus alapján a részek tulajdonságait. Megfogalmazza, mi a megismert rész szerepe az állat életében; – felismeri az élettelen anyagokon és az élőlényeken a mérhető tulajdonságokat.

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- A közvetlen környezet élettelen anyagai, környezeti tényezői (levegő, víz, talaj), élőlényei
- A növény részeinek felismerése, megnevezése: gyökérzet, szár, levél, virág, termés
- Az élőlények és részeik jellemző érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- A megfigyelt növényi részek szerepe a növény életében
- A közvetlen környezetben élő növények és állatok megfigyelése, összehasonlítása. Megfigyelt jellemzőik alapján a növények és állatok szétválogatása, csoportokba rendezése
- Az állatok testrészeinek felismerése, azok szerepe az állatok mozgásában, táplálkozásában, életmódjában
- Az élettelen anyagok és élőlények azonos és különböző tulajdonságai, csoportosításuk szempontjai (például tárgyak: anyaguk, halmazállapotuk, felhasználásuk; növények: lágyszárú – fás szárú, élőhely; állatok: emlősök – madarak – halak – rovarok – kétlábúak – hüllők; életmód: ragadozók – növényevők – mindenevők; élőhely: háziállatok – vadon élő állatok)
- Mérési módszerek, a hőmérséklet, a hosszúság, az űrtartalom, a tömeg és az idő mérésére használt alkalmi (önkéntesen választott, természetes, régi korokban használt) és szabvány mérőeszközök, mértékegységek és használatuk
- A közvetlen környezet élettelen környezeti tényezőinek, tárgyainak, élőlényeinek (növények, állatok, ember: saját test, társak, felnőttek) mérhető tulajdonságai (hosszúság, tömeg, űrtartalom, hőmérséklet, idő), mérésük
- Mennyiségek viszonyítása, becslése és mérése, választott alkalmi és szabvány egységekkel
- Hétköznapi tapasztalatok a szabvány mértékegységek nagyságáról

FOGALMAK: élő, élettelen, növény, állat, ember, érzékszerv, érzékeléstípus, érzékelhető tulajdonság, mérés, mérőeszköz, mérőszám, mértékegység, hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő

II. Az élettelen környezet kölcsönhatásai

ÓRASZÁM: 4 óra

A témakör a természettudományos megismerési képességek fejlesztését célozatosan teszi lehetővé. A javasolt óraszám nem feltétlenül egymást követő tanítási órákra vonatkozik. A teljes témakör megvalósulásának lezárása a negyedik tanév vége. A tevékenységek végzése közben nem alakulnak ki kész fogalmak, hanem azok tapasztalati előkészítése történik.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tanítói segítséggel egyszerű kísérleteket végez;
- a vizsgálatok tapasztalatait megfogalmazza, rajzban, írásban rögzíti;
- a kísérletek tapasztalatait a mindennapi életben alkalmazza;
- feladatvégzés során társaival együttműködik.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a kísérletezés elemi lépéseit annak algoritmus szerint megvalósítja;
- a tanító által felvetett problémával kapcsolatosan hipotézist fogalmaz meg, a vizsgálatok eredményét összeveti hipotézisével;
- az adott kísérlethez választott eszközöket megfelelően használja;
- megfigyeli a mozgások sokféleségét, csoportosítja a mozgásformákat: hely- és helyzetváltoztató mozgás

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- A kísérletek során a kiinduló és keletkező anyagok lényeges érzékelhető tulajdonságai (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang)
- Hely- és helyzetváltoztató mozgás
- Rugalmas és rugalmatlan ütközések megfigyelése, hétköznapi megjelenése

Fogalmak: szilárd – folyékony – légnemű halmazállapot; halmazállapot-változás; olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás, mozgás, ütközés,

III. Hazánk, Magyarország ÓRASZÁM: 6 óra

A témakör feldolgozása a képességek fejlesztésére épül. A teljes témakör feldolgozásának javasolt ideje a negyedik évfolyam.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri és használja az életkorának megfelelő térbeli relációs szókinccset;
- megnevezi, és iránytű segítségével megállapítja a fő- és mellékvilágtájakat, irányokat ad meg viszonyítással;
- felismeri és használja az alapvető térképjeleket: felszínformák, vizek, települések, útvonalak, államhatárok;
- megkülönböztet néhány térképajtát: domborzati, közigazgatási, turista-, autós.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- iránytű segítségével megállapítja és megnevezi a fő- és mellékvilágtájakat;
- irányokat ad meg viszonyítással;
- térkép segítségével megnevezi Magyarország jellemző felszínformáit (síkság, hegy, hegység, domb, dombság), vizeit (patak, folyó, tó), ezeket terepasztalon vagy saját készítésű modellen előállítja;
- térkép segítségével megmutatja hazánk nagytájakait, felismeri azok jellemző felszínformáit;
- térkép segítségével megnevezi hazánk szomszédos országait, megyéit, saját megyéjét, megyeszékhelyét, környezetének nagyobb településeit, hazánk fővárosát, és ezeket megtalálja a térképen is.

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Téri tájékozódó képesség fejlesztése
- Magyarország helyzete, államhatárok, szomszédos országaink
- Tájékozódás Magyarország domborzati térképén: az alapvető térképjelek, felszínformák, vizek. Irányok, távolságok a térképen

- Hazánk nagytájainak elhelyezkedése, felszínformáik
- Tájékozódás hazánk közigazgatási térképén: megyék, saját lakóhely megyéje, megyeszékhelye, települések, saját település és a főváros helye hazánk térképén – Fővárosunk, Budapest: híres épületek, főbb nevezetességek, hidak, közlekedés

Fogalmak: térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, felszínforma, megye, megyeszékhely, település, főváros

IV. Életközösségek lakóhelyünk környezetében ÓRASZÁM: 15 óra

A témakör feldolgozása a képességek fejlesztésére épül. A javasolt óraszám nem feltétlenül egymást követő tanítási órákra vonatkozik. Minden életközösség megismerését valós tapasztalatszerzési lehetőséghez – életközösségenként egy-egy tanulmányi sétához – szükséges kapcsolni. A tevékenységek végzése közben nem alakulnak ki kész fogalmak, hanem azok tapasztalati előkészítése történik.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a lakóhelyéhez közeli életközösségek (erdő, mező-rét, víz-vízpart) főbb jellemzőit;
- felelősségtudattal rendelkezik a szűkebb, illetve tágabb környezete iránt; – tevékenységeinek tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- felismeri a lakóhelyéhez közeli életközösségek és az ott élő élőlények közötti különbségeket (pl. természetes – mesterséges életközösség, erdő – mező, rét – víz, vízpart – park, díszkert
- zöldséges, gyümölcsöskert esetében);
- megnevezi a megismert életközösségekre jellemző élőlényeket, használja az életközösségekhez kapcsolódó kifejezéseket;
- algoritmus alapján megfigyeli és összehasonlítja a saját lakókörnyezetében fellelhető növények és állatok jellemzőit. A megfigyelt tulajdonságok alapján csoportokba rendezi azokat;
- algoritmus alapján megfigyeli és összehasonlítja hazánk természetes és mesterséges élőhelyein, életközösségeiben élő növények és állatok jellemzőit. A megfigyelt jellemzőik alapján csoportokba rendezi azokat;
- konkrét példán keresztül megfigyeli és felismeri az élőhely, életmód és testfelépítés kapcsolatát;
- megfigyeléseit mérésekkel (például időjárás elemek, testméret), modellezéssel, egyszerű kísérletek végzésével (például láb- és csórtípusok) egészíti ki;
- felismeri, hogy az egyes fajok környezeti igényei eltérőek;
- felismeri a megismert életközösségek növényei és állatai közötti jellegzetes kapcsolatokat;

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Mérési technika fejlesztése
- Kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Környezettudatos magatartás fejlesztése
- A lakóhelyhez közeli életközösségek jellemzői: erdő, mező-rét, víz-vízpart
- Az egyes életközösségekben élő növények és állatok tulajdonságai
- A lakóhelyhez közeli életközösségek (erdő, mező-rét, víz-vízpart) élőlényeinek környezeti igényei, alkalmazkodása az élettelen környezeti tényezőkhöz (életmód, testfelépítés, viselkedés)
- A lakóhelyhez közeli életközösségek (erdő, mező-rét, víz-vízpart) növényei és állatai közötti jellegzetes kapcsolatok (például táplálkozási kölcsönhatások, búvóhely; élőhely)
- A megismert növények és állatok csoportosítási lehetőségei (pl. lágyszárú – faszárú, fa – cserje, lombhullató – örökzöld; állatok: emlősök – madarak – rovarok – kételtűek – hüllők – halak; életmód: ragadozók – növényevők – mindenevők; élőhely: háziállatok – vadon élő állatok, erdei – mezei – vízparton élő – az ember környezetében élő állatok)
- Az adott életközösség megismert növényeiből és állataiból egyszerű táplálékláncok és azokból táplálékhálózatok összeállítása
- A természetes és mesterséges életközösségek
- Az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatása. Környezetvédelem

Fogalmak: természetes és mesterséges életközösség, erdő, mező-rét, víz-vízpart, élőhely, életmód, környezeti igény, alkalmazkodás, testfelépítés, tápláléklánc, táplálékhálózat

V. Testünk, egészségünk
ÓRASZÁM: 3 óra

A témakör feldolgozása a képességek fejlesztésére épül. Az egészségtudatos életmód szokásainak kialakítása nem korlátozódhat csupán ennek a témakörnek a feldolgozására, hanem átfogóan kell megjelennie az iskolai nevelés egészében. Ez a témakör alapvetően a szomatikus neveléssel foglalkozik.

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri az emberi szervezet fő életfolyamatait;
- tisztában van az egészséges életmód alapelveivel, összetevőivel, az emberi szervezet egészséges testi és lelki fejlődéséhez szükséges szokásokkal, azokat igyekszik betartani;

- felismeri az egészséges, gondozott környezet jellemzőit. Megfogalmazza, milyen hatással van a környezet az egészségre.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megnevezi az érzékszerveket és azok szerepét a megismerési folyamatokban;
- belátja az érzékszervek védelmének fontosságát, és ismeri ezek eszközeit, módjait;

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Megfigyelőképesség fejlesztése
- Leíró képesség fejlesztése
- Azonosító-megkülönböztető képesség fejlesztése
- Rendszerező képesség fejlesztése
- Analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- Ok-okozati összefüggések feltárása tanítói segítséggel
- Egészségtudatos magatartás fejlesztése
- Legfontosabb érzékszerveink és szerepük a környezet megismerésében
- Az érzékszervek védelmét biztosító módszerek és eszközök, szabályok, helyes szokások
- A tanuláshoz szükséges helyes megvilágítás fontossága
- A személyes higiéné
- A rendszeres testmozgás
- Aktív és passzív pihenés
- A lelki egészség

Fogalmak: érzékszerv, testrész, szervezet

A tovább haladás feltételei, hogy témakörönként az alábbi fogalmakat tudja megmagyarázni:

I – II. Élő és élettelen dolgok érzékelése. Ismerje a különböző halmazállapotú anyagok főbb jellemzőit. Ismerje fel a tanult jelenségeket rajzról, képről! (élő, élettelen, szilárd – folyékony – légnemű halmazállapot; halmazállapot-változás; olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás, mozgás, ütközés, égés)

III. Az alábbi fogalmakat megtudja magyarázni (térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép), illetve tudja az országunk fővárosát, megyéit, megyeszékhelyeit.

PRK Sztárai Mihály Általános Iskolája
Környezetismeret helyi tanterv 3. osztály 2020.

IV. Megnevezi a megismert életközösségekre jellemző élőlényeket, használja az életközösségekhez kapcsolódó kifejezéseket (növények, állatok, emlősállatok, madarak, halak, kétéltűek és hüllők, rovarok, tápláléklánc)

V. Megtudja magyarázni az egészség, betegség, egészségvédelem, egészségvédő szokások fogalmát és példával alátámasztja.